

تاسیس فرهنگستان زبان فارسی

. فرهنگستان اول

فرهنگستان ایران در ۲۹ اردیبهشت ۱۳۱۴ برای اصلاح زبان و خط فارسی تأسیس شد.

وظایف آن عبارت بود از «ترتیب فرهنگ به قصد رد و قبول لغات و اصطلاحات در زبان فارسی، اختیار الفاظ و اصطلاحات در هر رشته از رشته های زندگانی، پیراستن زبان فارسی از الفاظ نامتناسب خارجی، تهیه دستور زبان، جمع آوری لغات و اصطلاحات پیشروان و صنعتگران و الفاظ و اصطلاحات قدیمی و اشعار و امثال و قصص و نوادر و ترانه ها و آهنگ های ولایتی، هدایت افکار به حقیقت ادبیات و چگونگی نظم و نثر، تشویق شعرا و نویسندگان در ایجاد شاهکارهای ادبی، تألیف و ترجمه کتب سودمند و مطالعه و اصلاح خط فارسی.»

این نهاد طبق اساسنامه خود با ۲۴ عضو شروع به کار نمود. نخستین جلسه آن روز دوشنبه ۱۲ خرداد ۱۳۱۴ در عمارت سابق دانشکده حقوق به ریاست محمدعلی فروغی (ذکاءالملک) نخست وزیر وقت تشکیل شد و تا شهریور ۱۳۲۰ به مدت شش سال به فعالیت پرداخت. در این مدت طرح های تازه ای در زمینه زبان و ادبیات ریخته شد و تعدادی اصطلاحات فنی و علمی بوسیله فرهنگستان برگزیده و رواج داده شد که مجموعه ای از آن به نام «واژه های نو» انتشار یافت.

فرهنگستان در سال ۱۳۳۳ رسماً تعطیل شد. ریاست فرهنگستان به ترتیب بر عهده اشخاص ذیل بود: محمدعلی فروغی (اردیبهشت ۱۳۱۴)، حسن وثوق (آذر ۱۳۱۴)، علی اصغر حکمت (اردیبهشت ۱۳۱۷)، اسماعیل مرآت (مرداد ۱۳۱۷)، عیسی صدیق اعلم (مهر ۱۳۲۰)، محمد علی فروغی (آذر ۱۳۲۰) و حسین سمیعی (ادیب-السلطنه) (۱۳۲۱).

. فرهنگستان دوم

در سال ۱۳۴۲، نه سال پس از تعطیل شدن فرهنگستان اول، استاد محمد مقدم پایه گذار گروه های آموزشی زبان شناسی، درباره خطر هجوم واژه های بیگانه هشدار داد. در رسانه ها نیز بحث های بسیاری درباره لزوم حراست از زبان پرمایه فارسی و پروراندن آن برای

جواب گویی به مقتضای پیشرفت های علمی و فنی جدید درگرفت. با این مقدمات زمینه بازگشایی فرهنگستان فراهم شد و سرانجام در پنجم مرداد سال ۱۳۴۷ فرهنگستان زبان ایران (فرهنگستان دوم) تأسیس شد. در این دوره فرهنگستان در پی تشکیل جلسه های شورای خود در سال ۱۳۴۹، چهار پژوهشکده واژه-گزینی، گردآوری واژه های فارسی، زبان های باستانی و میانه و دستور را به همت وزیر فرهنگ و هنر و ده نفر از اعضای پیوسته ایجاد کرد که تا سال ۱۳۵۷ دایر بود.

. فرهنگستان سوم

این فرهنگستان در ۲ مرداد ۱۳۶۹ تأسیس شد. ارکان این نهاد عبارتند از رئیس جمهور ایران که رئیس عالی فرهنگستان است، هیئت امنای فرهنگستان های ایران، شورای فرهنگستان، رئیس فرهنگستان و دبیر فرهنگستان.

اولین رئیس این فرهنگستان حسن حبیبی، معاون اول رئیس جمهور بود. پس از او غلامعلی حداد عادل ریاست آن را به عهده گرفت و پس از انتخاب حداد عادل به نمایندگی مجلس شورای اسلامی، حسن حبیبی مجدداً به ریاست فرهنگستان انتخاب شد. این فرهنگستان اصطلاحاً فرهنگستان سوم هم نامیده شده است.

علاوه بر فرهنگستان مذکور شورای عالی انقلاب فرهنگی در دی ماه ۱۳۶۶ فرهنگستان علوم و در مرداد سال ۱۳۶۸ فرهنگستان علوم پزشکی و در اسفند سال ۱۳۷۷ فرهنگستان هنر را تأسیس کرد.

. منابع:

تاریخچه فرهنگستان: سایت فرهنگستان زبان و ادب فارسی

فرهنگستان: فرهنگستان ایران، سایت دانشگاه علم و صنعت، معاونت پژوهش و فناوری

یحیی آرین-پور، فرهنگستان ایران، سایت انجمن ادبی شفیقی دایره-المعارف فارسی، به سرپرستی غلامحسین مصاحب، جلد دوم، بخش اول (تهران: امیرکبیر)، صص ۱۸۹۱ - ۱۸۹۰.

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران